(Folytatás a 2. oldalról)

A „képzőművészeti alkotóközösség" intézményét 1983-ban alkotta meg a Minisztertanács jellegzetes posztsztálinista gazdasági-jogi konstrukcióként. Valamelyes piaci önállóságot adott az önként tömörülő művészeknek, kivonta őket az Alap, illetve a Képcsarnok Vállalat felvásárlási egyeduralma alól, de az engedélyezett kisvállalkozások fölött kegyúri jogokat biztosított a korábbi monopolszervezetnek, az Alapnak. Az alkotóközösségeket az Alap például minden különösebb indoklás nélkül megszüntetheti. Az alkotóközösségek gazdálkodó tevékenységét a kultúrhatóságok nyilvánvalóan mellékes, szűkre szabott területként kezelték. A Zichy például igen hamar kinőtte ezeket a kereteket, s igazi vállalkozássá változott. Sokkal nagyobbá, mint társai. Például vagyont is gyűjtött, ingatlanokat vásárolt. A vagyon kezeléséről, s főképpen az alkotóközösség megszüntetésének vagyoni oldaláról a '83-as minisztertanácsi rendelet nem szól. A Művészeti Alap a Zichy belső konfliktusai során távozott vagy kiebrudalt tagok számos – feltehetően jogos – sérelmére, s egyéb pénzügyi, könyvviteli szabálytalanságokra bőven hivatkozhatott a Zichy Galéria megszüntetését magyarázva, de mint alapító és felügyelő szerv felszámolási eljárást nem rendelhetett el, és nem kezdhetett volna annak végrehajtásához. A bankemberek, lakatosok a gazdálkodó szervezetekre vonatkozó jogszabályok értelmében nem jelenhettek volna meg a Zichyben, mint ahogy egyetlen állampolgár sem veheti vissza erőszakkal, amit jogos tulajdonának vél. A Zichy igazgatója viszont nem tekinthet el a tb-járulék és az adó befizetésétől. (Ámbár lapunk tudomása szerint a Társadalombiztosítási Alapnak jelenleg 15 milliárddal tartoznak a magyar vállalatok...)

A Zichy Galéria számos tagja s vagyonának jogos tulajdonosa nem akarja feloszlatni a Zichyt, nem akarja elbocsátani az igazgatót, más tagok követelik vagyonrészüket, és elmenekültek az igazgatótól. Mindkét fél kalózháborút vív, s úgy lépett fel az érdekharc döntő szakaszában, ahogyan törvények szabályozta jogállamban nem lehet. Mindkét fél morális érveket sorakoztat fel igaza bizonyítására. Tisztelt Iványi Igazgató Úr! Tisztelt Művészeti Alap! Meg kell barátkozni a gondolattal, hogy a jog tekervényes útjain kell közlekedniük, ha emberemlékezet óta úgy jártak is el, hogy annak van igaza, aki erősebb, s akinek nagyobb a hangja.

(pap-solt)

Kis János: A megállapodás
(megjelent a Beszélő 1990. május 5-i számában)
Bauer Tamás: Paktumról paktumra
(megjelent a Beszélő 1990. május 19-i számában)

Az eljátszott esély

Az MDF–SZDSZ-megállapodás nemcsak Pozsgay Imrének és Király Zoltánnak nem tetszett, vitákat váltott ki a szabad demokraták között is. A többség helyeslésével szemben voltak részint érvelő, részint inkább érzelmileg motivált ellenvélemények. A szerkesztőségünkbe érkezett megállapodásellenes írások közül Nagy Péter Tiboré foglalja össze a legvilágosabban e tábor érveit. Úgy véljük, a vitát lassan túlhaladja az idő. Most már a történelmen a sor, hogy elvesse vagy igazolja a megállapodást.

Magyarországon eddig már többször tűnt úgy, hogy parlamenti váltógazdaság lesz, s a történelmünk mindannyiszor abba torkollott, hogy a mindenkori nyugodt (ny)erő (Tisza Kálmán, Bethlen István, Baloldali Blokk) legerősebb és leghatalmasabb ellenfelét kisebb-nagyobb kompromisszumokkal kifizette, s létrehozott egy – csak totális rendszerválsággal kimozdítható – kormányzati centrumot.

Nyilván naivitás volt azt hinni, hogy ez 1990-ben másképp lesz.

Mégis egy kicsit becsapva érezhetik magukat az SZDSZ-szel szimpatizálók, illetve a szavazótábor.

Semmiféle közvélemény-kutatás nincs elemzésem mögött, de úgy érzem, hogy az SZDSZ-re szavazók két (egymást részben átfedő) blokkra oszthatók. A nagyobb tömb számára a radikális rendszerváltást, a „keményebb vonalat", a radikalizmust szimbolizálta az SZDSZ. Nem hiszem, hogy számukra rokonszenves egy olyan erővel, az MDF-fel való alku, amely még mindig nem szánta rá magát igazán a veszteséges vállalatok gyors felszámolására, a nyugati tőke korlátozás nélküli beengedésére, az állami szabályozás radikális leépítésére, szóval mindarra, amit egy radikális rendszerváltás megkövetelne.

Az SZDSZ szavazóinak másik, létszámban kisebb csoportja (de talán az elit többsége) azt a pártot támogatta, amely szembefordult a magyar partikularizmussal, nacionalizmussal és antiszemitizmussal. E csoport számára azután végképp kétségbeejtő, hogy az SZDSZ a kérlelhetetlen ellenzékiség álláspontja helyett megállapodásokat kötött azzal az MDF-fel, mely mind a mai napig nem volt képes még legfelső vezetéséből (hivatalos lapja szerkesztői székéből) sem eltávolítani pl. Csurkát. (Ezzel szemben a szélsőjobboldal kiszorítására az akkor sokkal gyengébb liberálisokkal való megállapodáskor Bethlen rákényszerült.)

A választók és a párttagság felhatalmazása – érzésem szerint – hiányzott a megállapodáshoz. (Nem jogi, hanem politikai felhatalmazásra gondolok.)

Ismerünk azonban olyan eseteket, amikor egy váratlanul előállott helyzetben egy parlamenti párt arra kényszerül, hogy választói és támogatói akaratától független döntéseket hozzon.

Ha végigvesszük azokat az érveket, amelyeket a megállapodás mellett az SZDSZ vezetése eddig felhozott, kétségesnek tűnnek ezek a kényszerítő körülmények.

Egyrészt arról volt szó, hogy az MDF nagyobb győzelmet aratott, mint ezt bárki is hitte volna, közvetlen lehetőség egy alternatív kormánykoalíció összehozására nem mutatkozott. Nem világos azonban, hogy e megállapodás az SZDSZ számára hoz-e pártelőnyöket (a köztársasági elnöki szék ehhez kevésnek tűnik). Attól félek, nem, hiszen a kormánytöbbség ugyanazokra a pártokra fog támaszkodni, mint a megállapodás nélkül történt volna, sem a „keresztény-nemzeti" politika újjáélesztését meghirdető, sem az irracionális földprogramot szorgalmazó kis partnereket nem lehetett e módon leválasztani a kormánypártról.

A másik érv az volt, hogy az előző parlament által elfogadott alkotmány szerint pl. adómódosításhoz is kétharmados többségre lenne szükség, így pedig nem lehet kormányozni. Az érvelést nem egészen értem. Ha egy intézkedés csupán pénzügytechnikai kérdés, akkor – ha az megfelelően előkészítve, szakmailag támadhatatlanul kerül a parlament elé – nyilván megvan a kétharmados többség, hiszen a jelen felállásban senkinek nem érdeke megbuktatni a kormányt, mert amíg az MDF egységes párt, addig nélküle gyakorlatilag nem lehet kormányt alakítani.

Ha az intézkedés szakmailag rossz, de az MDF és a kis partnerek belső alkuján alapul, és ezért eredménytelen a vele való szakmai vita, semmi aggasztó nincsen abban, hogy nem jön össze a kétharmados többség, és ez rákényszeríti a kormánypártot, hogy módosított javaslattal álljon elő.

Ha az intézkedés politikai kérdés, még

kevésbé értem, hogyan mondhat le alapvető politikai jogokról egy meglehetősen nagy (és nem kevés vezetőjében diktatórikus hajlamú) kormánypárttal szemben egy kisebbségi ellenzéki párt.

Érvként merült fel továbbá, hogy a nemzetközi tőke megkezdte a pénz kivonását a Magyar Nemzeti Bankból, illetve, hogy a rövid lejáratú hitelek akadozni látszottak. Nem értem pontosan, miért szól ez a megállapodás mellett. Ha a nemzetközi tőke a pénz megfelelelő kezelésére és befektetésére nem lát biztosítékot egy MDF vezette kormány uralma idején, miért az SZDSZ feladata hamis illúziókat kelteni? Lát talán az SZDSZ vezetése biztosítékot arra, hogy a további hiteleket nem ugyanolyan módon fogják elszórni, a lobbyk között kiosztani, mint a hetvenes–nyolcvanas években?

Érvként merült fel, hogy a szakértők menekülnek a kormányzatból. Az SZDSZ vezetésétől távolinak nem mondható Pénzügykutató Rt. vezetői a megmondhatói: saját sorsuk példázza, hogy mivel bizonyos szakértői csoportok igenis pótolhatatlanok, a kormány az elbocsátott embereket majd szabad piacon fogja szakértőként megnyerni.

És egyáltalán, ha az SZDSZ úgy értékeli, hogy a kormány gazdaságpolitikája csődbe viszi az országot, miféle „nemzeti érdek" az, amely egy stratégiailag rossz gazdaságplitika taktikailag ügyes vezérlésére próbálja rávenni a jó szakembereket ahelyett, hogy hagyná őket, hogy bankok vagy vállalatok élére kerülve a nemzeti jövedelem növekedéséhez járuljanak hozzá?

Érvelésem legkockázatosabb pontjához érkeztem. Nem fogadom el ugyanis, hogy a kormányzatnak jelen felállásban kell működőképesnek maradnia. Az MDF nem egy olyan egységes párt, melynek nagyarányú választási győzelme után csak a „vele vagy sehogyan" alternatívája lebegne előttünk. Az MDF konglomerátumpárt, melyben konzervatív, kereszténydemokrata, liberális erők éppúgy jelen vannak, mint szélsőjobboldali és populista elemek. Ezeket az erőket nem tartja össze egy olyan erős személyiség vagy „belső párt", mint mondjuk a két világháború közötti Magyarország egységes pártjáét. (Bár mint tudjuk, még ott is előfordult, hogy kisebbségben maradt Imrédy miniszterelnök.)

A kormányzati teendőkből eredő belső konfliktusok hatására, a nemzetközi hitelválság, a szakértőhiány súlya alatt – egy természetes fejlődés eredményeképpen – kisebb pártokra kellett volna szakadnia, s ezek közül a számunkra legaggasztóbbak nyilván marginalizálódtak volna.

Egy szélsőjobboldaltól mentes jobbközép pártot vagy pártszövetséget akár mint kormánykoalíciós partnert is üdvözölhetett volna az SZDSZ.

Így viszont az MDF gyakorlatilag minden magyarországi politikai erő támogatását, illetve toleranciáját élvezve egybenmarad. Rosszabb esetben még a szélsőségesek is megerősödhetnek benne, hiszen az idő őket igazolta: büntetlenül lehet zsidózni, nemzetidegenezni, nem akadályozza ez az ellenzékkel való együttműködést.

Attól tartok, hogy az SZDSZ vezetői e megállapodással eljátszották azt a történelmi esélyt, amely abból az egyedüli helyzetből állott elő, hogy a korábbi rendszer legkövetkezetesebb ellenzékének reprezentánsai, a világ legerősebb nagyhatalmának és a demokratikus világközvéleménynek magyarországi támogatottjai, illetve a magyarországi szakértői elit jelöltjei személyükben egybeestek.

Az a magyar liberalizmus, a radikalizmus és szociáldemokrácia, melyet az SZDSZ oly büszkén vall elődjének, pontosan ezekkel az erőkkel, a magyar úrivilág, a magyar nacionalizmus erőivel nem alkudott meg soha. Ezt a kérlelhetetlen következetességet vállalta az SZDSZ a kerekasztal-tárgyalások idején és a választási kampány során. Egymillió szavazattal a háta mögött, olyan előnyös helyzetben, amilyenben a magyar demokratikus baloldal még sosem volt, fordított hátat ennek a hagyománynak. Jó esély van rá, hogy öt liberális nemzedék következetességét és verítékét pazarolta el.

Ha a paktumot ténylegesen működtetni kívánják, a hatalmában az Országgyűléssel szemben megerősített kormányt mindenáron megmentik – hamarosan arra ébredhetnek, hogy szerepük nem nagyobb, mint a két világháború közötti liberális pártoké.

Nagy Péter Tibor

*

A szerkesztőnek nem dolga, hogy vitatkozzon a vitacikkekkel. Néhány félreértést azonban talán mégis érdemes tisztázni.

1. A megállapodással – vagy paktummal, ha úgy tetszik – az SZDSZ nem mondott le ellenzéki pozíciójáról, a legkisebb mértékben sem fogadta el a kormány politikáját. Ellenkezőleg: pozíciókat nyert, főképpen pedig működtethetővé tette a parlamenti rendszert. Pontosan abban állapodtunk meg, amiben már a választás előtt szerettünk volna. Abban például, hogy a parlamenti bizottságok összetételénél az arányosság elve érvényesül, és nem a számszerű többségé.

2. Nagy Péter Tibor álláspontjával ellentétben éppen a megállapodás híján kényszerültünk volna naponkénti kompromisszumra. Ha ugyanis ragaszkodunk a kétharmados szabályhoz, minden egyes törvény ügyében megegyezésre kellett volna jutnunk. Vagyis gyakorlatilag együtt kellett volna kormányoznunk az MDF-fel, anélkül hogy beléptünk volna a koalícióba. A parlamenti demokráciában nem úgy születnek a törvények, hogy a különböző szakértők (és az esetleg mögöttük álló lobbyk) addig fúrják-faragják a szöveget, amíg mindenki elfogadja, hanem úgy, hogy a kormánypárti többség megszavazza a törvényt, az ellenzék pedig rávilágít a hibáira. Az egypártrendszer jogalkotási hagyományát a megállapodás révén tudjuk végre meghaladni.

3. Pusztán a számokra pillantva az MDF megtehette volna, hogy az MSZP-vel köt megállapodást: egyetlen tollvonással eltörölhették volna a kétharmados szabályt. Az lett volna az igazi MDF-diktatúra! A paktum ezt is megtakarította az országnak.

4. Annyi igaz, hogy az SZDSZ nem a kormány gyors bukására spekulál. Egy közeli kormányválság ugyanis nemcsak az MDF-et járatná le, de esetleg a demokráciát is.

5. Ha megfelel a valóságnak, hogy a tagság csalódott, majd kifejezi ezt az őszi tisztújító küldöttgyűlésen. A taglétszám növekedése, új csoportok alakulása azonban jelenleg nem ezt a hangulatot sugallja.

– szeg –

megjelenik, megjelenik

Egy régi vita, melyről sokat beszélünk, de keveset tudunk.

A NÉPI–URBÁNUS VITA DOKUMENTUMAI 1932–1947

Válogatta és az utószót írta Nagy Sz. Péter

496 oldal **Ára: 120 Ft**

Rakéta Könyvkiadó Kft.

megjelenik, megjelenik